

Jordbruksutskottets yttrande

1982/83:3 y

om jordbrukets kapitalförsörjning

Till finansutskottet

Genom beslut den 14 april 1983 har finansutskottet berett jordbruksutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1982/83:135 om jordbrukets kapitalförsörjning jämte motionerna 1982/83:2321–2323.

Utskottet

I propositionen föreslås att ett prioriteringssystem, som utgår från de för jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen mest angelägna lånebehoven, skall tillämpas vid landshypoteksföreningarnas kreditgivning. Vidare föreslås att Sveriges allmänna hypoteksbanks rätt enligt landshypotekslagen att ensam låna upp medel mot obligationer för utlåning mot säkerhet i jordegendom avskaffas. Med stöd av den kreditpolitiska regleringen skall hypoteksbanken för den kreditgivning som främjar jordbrukssektorns långsiktiga utveckling kunna låna upp medel mot prioriterade obligationer. De förslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1984.

Utskottet vill för sin del understryka att landshypoteksorganisationens kreditgivning har stor betydelse när det gäller att tillgodose jordbrukets behov av långfristiga krediter till fördelaktiga villkor. Det är från såväl producent- som konsumentsynpunkt viktigt att jordbruksnäringen ges möjlighet att i rimlig omfattning få sitt behov av sådana krediter tillgodosett. Nuvarande obalans mellan tillgång och efterfrågan på ifrågavarande långfristiga lånekapital med åtföljande långa lånetid är mot angiven bakgrund klart otillfredsställande. Inte minst de nytillträdande jordbrukarna utgör i rådande situation en hårt drabbad grupp i kredithänseende.

Enligt utskottets mening är det angeläget att effektiva åtgärder snarast vidtas i syfte att skapa bättre balans mellan hypoteksföreningarnas kreditgivning och lånebehovet, så att bl. a. kötiden för ifrågavarande krediter kraftigt nedbringas.

Föreliggande regeringsförslag innebär att hypoteksbankens upplåning i fortsättningen skall ske dels mot obligationer, som utgör prioriterade placeringar enligt den kreditpolitiska lagstiftningen, dels mot andra obligationer eller mot revers. De medel som ställs till hypoteksbankens förfogande genom prioriterade obligationer skall användas för de mest angelägna, långsiktiga finansieringsbehoven inom jordbrukssektorn.

Systemet bygger på att landshypoteksföreningarnas kreditgivning skall utgå från de jordbrukspolitiska målen. Övriga kreditinstitut får möjlighet att i ökad omfattning medverka i jordbrukets finansiering genom oprioriterad

kreditgivning.

En förutsättning för den prioriterade upplåningen bör enligt propositionen vara att det finns ett prioriteringssystem för hypoteksföreningarnas kreditgivning. Som prioriterade ändamål anförs i första hand investeringslån, dvs. lån till långsiktiga investeringar i markanläggningar, byggnader och byggnadsinventarier med eller utan statlig garanti, och i andra hand om väntetiden tenderar att bli alltför lång förvärvslån, dvs. lån för finansiering av förvärv av jordbruksfastigheter, och övriga mer långfristiga kapitalbehov för vilka statlig lånegaranti ställs. Det bör över huvud inte förekomma att hypoteksföreningarna – om de inte har möjlighet att tillgodose jordbrukets behov av investeringslån i nu angiven mening – ställer medel som lånats upp mot prioriterade obligationer till förfogande för andra ändamål inom jordbrukssektorn. Utskottet finner för sin del ingen anledning till erinran mot förevarande förslag. I likhet med finansministern vill utskottet understryka att de kreditändamål som bör tillgodoses med hjälp av prioriterad upplåning inte kan fastslås en gång för alla. Vilka ändamål som i framtiden bör tillgodoses måste bestämmas med beaktande av de jordbrukspolitiska mål som då gäller.

Regeringens förslag innebär bl. a. att 20 § landshypotekslagen om hypoteksbankens ensamrätt att ge ut obligationer för utlåning mot säkerhet i jordegendom skall upphöra att gälla. Det förutsätts dock att banken skall behålla sin ensamrätt att utge prioriterade obligationer. Som angetts i det föregående skall vissa förutsättningar gälla för att obligationer som utges av hypoteksbanken skall vara prioriterade – dvs. alltid räknas som likvida medel – enligt den kreditpolitiska lagstiftningen. Det framhålls i propositionen att det inte kan bli fråga om att obligationer för jordbruksfinansiering som emitteras av andra institut än hypoteksbanken skall kunna bli prioriterade enligt nyssnämnda lagstiftning. Hypoteksbanken bör därför liksom hittills ha möjlighet att emittera prioriterade obligationer inom den ram som riksbanken finner rimlig med hänsyn till övergripande kreditpolitiska överväganden. De medel som på detta sätt ställs till hypoteksbankens förfogande bör som nämnts användas för de mest angelägna långsiktiga finansieringsbehoven inom jordbrukssektorn.

Utskottet kan för sin del instämma i de synpunkter som redovisas i propositionen i fråga om rätten för hypoteksbanken att även i fortsättningen emittera prioriterade obligationer för jordbruksfinansiering. Utskottet anser dock att dessa synpunkter borde komma klarare till uttryck genom en markering också i landshypotekslagen. Förslagsvis skulle detta åstadkommas genom att 20 § i landshypotekslagen bibehålls men ges i det följande angiven lydelse: "Banken har ensam rätt att mot obligationer som anges i 9 § andra stycket 2 lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel låna upp medel för utlåning mot säkerhet i fast egendom som avses i 40 §." En sådan lösning bör i allt väsentligt tillgodose önskemålen i motionerna 2322 (c) och 2323 (m) och i betydande grad även yrkande 4 i motion 2321 (vpk). Vad särskilt gäller

sistnämnda motion vill utskottet framhålla att det av utskottet i det föregående förordade prioriteringssystemet väl överensstämmer med motionärernas förord för att de "billiga" lånen i första hand skall riktas mot investeringar och i mindre mån mot överlåtelser.

Mot bakgrund bl. a. av vad som anförs i propositionen under avsnittet om finansiering i samband med ägarskiften m. m. finner utskottet för sin del att motion 2321 yrkandena 1 och 2 beträffande jordbruksfastigheternas överlåtelsevärden resp. kapitalutflödet från jordbrukssektorn inte påkallar någon ytterligare riksdagens åtgärd. Vad gäller det i samma motion framförda yrkandet om åtgärder för att göra sambruk och andra samverkansformer inom jordbruket attraktiva vill utskottet fästa uppmärksamheten på att den livsmedelspolitiska kommittén enligt sina direktiv (Dir 1982:103) bl. a. skall överväga hur olika former av samverkan och sambruk skulle kunna främjas inom rationaliseringsstödet ram. Kommittén skall också söka belysa vilka fördelar som skulle kunna vinnas på ett ökat gemensamt utnyttjande av maskinparken och genom vilka åtgärder en sådan utveckling skulle kunna främjas.

Utskottet noterar att den principiella skillnad som hittills rått i behandlingen av jordbruksföretag och trädgårdsföretag i kredithänseende enligt regeringens förslag inte längre skall föreligga. Utskottet, som anser att det är angeläget att trädgårdsnäringen i större utsträckning än f. n. kan få tillgång till långfristigt kapital, hälsar förslaget med tillfredsställelse.

I ärendet remitterade handlingar föranleder i övrigt inte någon erinran eller något särskilt uttalande från utskottets sida.

Vid årets början har till utskottet överlämnats den under allmänna motionstiden väckta motionen 1982/83:1994 av Einar Larsson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen och riksbanken till känna vad i motionen anförts om en nödvändig förbättring av lantbrukets långfristiga kapitalförsörjning i avvaktan på den kommande propositionen. Enligt motionen bör riksdagen uttala sitt stöd för en förbättring av lantbrukets långfristiga kapitalförsörjning. Bl. a. förordas en väsentlig höjning av hypoteksbankens emissionstillstånd för obligationsutgivning för innevarande år.

Motionen synes med hänsyn till den nu framlagda propositionen inte påkalla någon ytterligare riksdagens åtgärd. Motionen överlämnas till finansutskottet för fortsatt beredning.

Stockholm den 29 april 1983

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk) och Jan-Eric Virgin (m).

Avvikande meningar

1. Einar Larsson och Kerstin Andersson (båda c) anför:

Försörjningen med långfristigt kapital är väsentlig för att ägoskiften skall kunna genomföras och för att många lantbruksföretags finansiella struktur skall förbättras. Problemen har analyserats och övervägts i utredningen om lantbrukets kapitalförsörjning. Utredningen har i sitt betänkande föreslagit en snabb avveckling av nuvarande lånekö vilket förutsätter att hypoteksbankens emissionsrätt utvidgas. Obligationsutgivningen har det senaste året inte ökats trots föreliggande behov. I stället har hypoteksbanken fått möjligheter att öka kreditkapaciteten genom att använda kapitalmarknadsreverser. Denna inriktning leder tveklöst till högre räntekostnader vilket ytterligare försvårar situationen för hårt skuldsatta lantbrukare. Inte heller innebär den nu framlagda propositionen några reella förbättringar i fråga om hypoteksbankens möjligheter att förse jordbrukssektorn med långfristigt kapital. Tvärtom synes följden bli att dessa möjligheter blir ännu mer begränsade än vad de är i dag. Även om 20 § landshypotekslagen behålls och får den lydelse, som förordas av utskottet, vilket i och för sig innebär en förbättring av regeringsförslaget, torde ytterligare åtgärder behöva vidtas för att man skall komma till rätta med rådande kraftiga obalans mellan tillgång och efterfrågan på långfristigt lånekapital inom jordbruket. De i propositionen framlagda förslagen synes därvid på flera punkter utgöra ett otillräckligt underlag för beslut av riksdagen nu.

Som anges i propositionen tas frågan om prioritering av olika sektors utlåningsbehov på kreditmarknaden upp i kreditpolitiska utredningens slutbetänkande En effektivare kreditpolitik (SOU 1982:52) som f. n. remissbehandlas. Vilka förändringar i den kreditpolitiska lagstiftningen som utredningens förslag kan komma att medföra kommer att prövas efter avslutad remissbehandling. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden bör riksdagen, såsom föreslås i motion 2322 (c), avslå propositionen i den del det gäller oprioriterade obligationer.

Under tiden är det angeläget att riksdagen uttalar sitt stöd för en förbättrad långfristig kapitalförsörjning på jordbrukets område. Det är bl. a. väsentligt att emissionstillståndet för obligationsutgivning för innevarande år väsentligt utvidgas som ett led i strävandena att avveckla nuvarande lånekö. Vi ansluter oss härvidlag till de synpunkter som förs fram i den vid årets början väckta motionen 1994 (c), som vi alltså i princip tillstyrker.

2. John Andersson (vpk) anför:

I föreliggande proposition föreslås att hypoteksbankens emissionsrätt att sälja obligationer för att få in medel till utlåning inom jordbrukssektorn skall upphöra. För prioriterad utlåning skall dock hypoteksbanken fortfarande ha ensamrätt. I övrigt skall det öppnas för andra institut att träda in också på jordbruksområdet med obligationer som inlåningskälla. Vi finner från vpk:s sida det klart otillfredsställande att den privata bankvärlden på detta sätt ges möjlighet att lägga beslag på en marknad, som i princip fungerar väl. Som bl. a. nämns i motion 2321 (vpk) är det angeläget att få ner priserna på jordbruksfastigheter till en nivå som står i relation till den avkastning som respektive jordbruk kan ge köparen. I propositionen har det antytts att billiga lån skulle kunna bidra till höjda priser vid överlåtelser. Vi vill här klart utsäga att så inte får bli fallet. Av vad i nyssnämnda motion anförts framgår att vpk förordar att de billiga lånen i första hand skall riktas mot investeringar och i mindre mån mot överlåtelser. Mot den bakgrunden och med hänsyn till att vi kräver mera djupgående överväganden kring jordbrukets finansierings- och kreditproblem anser vi att hypoteksbankens ensamrätt att sälja obligationer för finansiering av krediter till jordbruket tills vidare bör behållas. Detta innebär att riksdagen bör avslå propositionen i denna del. Motion 2321 tillstyrks alltså härvidlag (yrkande 4).

I avvaktan på resultatet av de fortsatta övervägandena bör riksdagen begära åtgärder syftande till att bringa överlåtelsevärdena för jordbruksfastigheter ned till en nivå som harmoniserar med den avkastning respektive jordbruk ger köparen. Dessutom bör riksdagen hos regeringen begära åtgärder för att jordbrukets kapital i ökad utsträckning skall kunna behållas inom den egna sektorn. Detta innebär att motion 2321 tillstyrks även i vad avser yrkandena 1 och 2. Det i samma motion framförda önskemålet om åtgärder för att göra sambruk och andra samverkansformer attraktiva (yrkande 3) synes mot bakgrund av vad utskottet anført inte påkalla något ytterligare initiativ från riksdagens sida.

